

یادداشت تفاهم ایران و آمریکا برای پایان جنگ پنجشنبه ۲۸ خرداد به امضای رؤسای جمهوری دو کشور رسید

صدای واحد نظام در حمایت از تفاهم

عکس: president.ir

گزارش

یادداشت تفاهم ایران و آمریکا در اولین دقیق بامداد پنجشنبه ۲۸ خرداد در حالی با امضای مسعود پزشکیان و دونالد ترامپ، رؤسای جمهوری دو کشور به مرحله نهایی و آغاز فرآیند اجرایی خود وارد شد که این اتفاق در امتداد مجموعه‌ای از تحولات فشرده دیپلماتیک عملاً به نقطه‌ای تعیین کننده در تحول سطح منازعه میان تهران و واشنگتن رسیده است و در صورت اراده طرف مقابل می‌تواند با توقف چرخه تقابل در جبهه‌های مختلف علیه ایران زمینه را برای ورود به فاز تازه‌ای از مذاکرات هسته‌ای فراهم کند؛ روندی که پیام حمایتی رهبر انقلاب نیز بر وزن سیاسی این تفاهم افزوده و در پی آن، رئیس جمهوری، شورای عالی امنیت ملی و سپاه پاسداران با تأکید بر همسویی با این رویکرد و قدرانی از حمایت اعلام شده، بر انسجام در سطوح تصمیم‌سازی داخلی صحه گذاشته‌اند.

در پی امضای متن یادداشت تفاهم درباره خانمه جنگ میان ایران و آمریکا فضای سیاسی کشور با مجموعه‌ای از پیام‌ها و مواضع رسمی همراه شد که در صدر آن، پیام رهبر انقلاب اسلامی قرار دارد. رهبر انقلاب در پیام خود با اشاره به روند شکل‌گیری این تفاهم اعلام کردند که بر اساس تهودی در رئیس جمهوری به عنوان رئیس شورای عالی امنیت ملی از سوی خود و سایر اعضا در یادداشت حقوق ملت ایران و جبهه مقابل، ارائه کرده و مسئولیت آن را پذیرفته است. اجازه ورود به مذاکره صادر شده است. ایشان همچنین تصریح کردند که در صورت زیاده‌خواهی طرف آمریکایی، جمهوری اسلامی زیر بار آن نخواهد رفت و از این مرحله به بعد، تحقق شروط مطرح‌شده مبنای ارزیابی روند پیش‌رو خواهد بود. به

برش

تعیین آغاز مذاکرات هسته‌ای

پس از آنکه رؤسای جمهوری ایران و آمریکا متن یادداشت تفاهم را به صورت دیجیتالی و غیرحضوری امضا کردند و این سند با امضای نخست‌وزیر پاکستان به عنوان میانجی نهایی شد، قرار بود مرحله مقدماتی مذاکرات هسته‌ای میان دو طرف روز جمعه (دیزور) در سوئیس آغاز شود. این مذاکرات که اولین گام عملی برای تبدیل مفاد یادداشت تفاهم به یک توافق هسته‌ای جامع به شمار می‌رود، در موعد پیش‌بینی شده برگزار نشد و آغاز آن به زمان دیگری موکول شد. اسماعیل بقایی سخنگوی وزارت امور خارجه روز گذشته درباره مرحله بعدی مذاکرات برای تدوین توافق نهایی گفت: «ارزیانی‌های لازم از طریق میانجی‌ها برای این منظور در حال انجام است و در صورت فراهم‌شدن شرایط لازم برای شروع مذاکرات، اطلاع‌رسانی خواهد شد.»

بقایی یادآوری کرد: «طبق متن یادداشت تفاهم، آغاز مذاکرات توافق نهایی منوط به اجرای مفاد بندهای ۱، ۴، ۵، ۱۰ و ۱۱ یادداشت تفاهم و تداوم اجرای آنها است.» سخنگوی وزارت امور خارجه در پاسخ به سوآلی راجع به نشست سوئیس که پیش‌تر گفته شده بود در روز جمعه برگزار خواهد شد، گفت: «یکی از اهداف اصلی نشست سوئیس در روز جمعه، امضای متن تفاهم خاتمه جنگ تمثیلی بود و قرار بود در حاشیه مراسم امضا راجع به ترتیبات مربوط به مذاکرات توافق نهایی هم تبادل نظر شود؛ با توجه به اینکه امضای متن یادداشت تفاهم در بامداد ۲۸ خرداد به صورت دیجیتالی انجام شد، برگزاری نشست مزبور در سوئیس فوریت ندارد اما در حال برنامه‌ریزی برای برگزاری یک نشست طی روزهای آینده هستیم.»

تأکید ایشان، انجام مذاکرات حضوری آینده نیز به معنای پذیرش دیدگاه طرف مقابل نخواهد بود. پیش‌رو اطمینان داد که ایران اجازه نخواهد داد طرف مقابل با بدعهدی یا اعمال فشار، حقوق ملت ایران و جبهه مقاومت را نادیده بگیرد یا مخدوش کند.

ادامه پیروزی‌ها در میدان سیاست

همزمان دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی نیز در بیانیه‌ای جداگانه به رهبر انقلاب و ملت ایران اطمینان داد که در اجرای تدابیر و دستورات ایشان بویژه در حوزه صیانت از حقوق ملت و جبهه مقاومت، پاسداشت خون شهدا و پیشبرد مذاکرات آینده بر اساس منافع و مصالح جمهوری اسلامی ایران، هیچ‌گونه مسامحه‌ای صورت نخواهد گرفت و این شورا تا استقبای کامل حقوق

ملت و تحقق اهداف مورد نظر مسیر خود را ادامه خواهد داد. این شورا همچنین تأکید کرد که با رویکردی مبتنی بر بی‌اعتمادی نسبت به طرف مقابل و با نظارت دقیق بر روند مذاکرات، در صورت هرگونه تخطی یا نقض تعهد از سوی طرف آمریکایی، اقدامات متقابل طبق برنامه از پیش تعیین‌شده در دستور کار قرار خواهد گرفت. در همین چارچوب، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی هم در بیانیه‌ای با اشاره به پیام رهبر انقلاب، آن را عاملی برای تقویت وحدت داخلی و افزایش امید در میان رزمندگان و مردم توصیف و تأکید کرد که این پیام سرمایه‌ای مهم برای پیشبرد مسیر احقاق حقوق ملت ایران در عرصه سیاست خارجی است. سپاه هم در ادامه با اشاره به تحولات اخیر اعلام کرد که دشمنی که پیش‌تر از اهدافی چون حذف ایران از نقشه جهان سخن می‌گفت، در برابر مقاومت ملت ایران و رزمندگان اسلام از مواضع پیشین خود عقب‌نشینی کرده و اکنون به سمت درخواست تفاهم و مذاکره سوق یافته است. سپاه پاسداران تأکید کرد که انتظار عمومی این است که این دستاوردهای میدانی در عرصه سیاست نیز ادامه یافته و به احقاق حقوق ملت ایران منتهی شود. وزیر امور خارجه نیز پیام رهبر انقلاب را چراغ راه تمامی کارگزاران سیاست خارجی کشور دانست و از رهنمودها، تدابیر و حمایت‌های ارزشمند ایشان قدردانی کرد.

استقبال جهان از تفاهم ایران و آمریکا

در ادامه واکنش‌ها به امضای یادداشت تفاهم میان ایران و آمریکا، حمایت‌های بین‌المللی از این توافق نیز در حال گسترش است. چهار کشور اروپایی بریتانیا، فرانسه، آلمان و ایتالیا در بیانیه‌ای مشترک از این تفاهم استقبال کردند و آن را فرصتی برای کاهش تنش‌ها، بازگرداندن ثبات به منطقه و حمایت از اقتصاد مهم آسیا دانستند. این کشورها با تأکید بر اهمیت حفظ فضای ایجادشده پس از پایان جنگ، خواستار اجرای سریع و کامل مفاد یادداشت تفاهم و همچنین تکمیل مذاکراتی شدند که قرار است در هفته‌های آینده به توافق نهایی میان تهران و واشنگتن منجر شود.

حمایت اروپا از این روند در حالی مطرح می‌شود که ناتو نیز از توافق اخیر استقبال کرده است. «سارگ رونه»، دبیرکل ناتو امضای تفاهمنامه پایان جنگ میان ایران و آمریکا را گامی مثبت در مسیر ثبات منطقه‌ای توصیف کرد و آن را اقدامی مهم برای کاهش تنش‌های امنیتی در غرب آسیا دانست. همزمان، دامنه حمایت‌های بین‌المللی از این توافق به خارج از اروپا نیز کشیده شد. چین، ژاپن، ارمنستان و جمهوری آذربایجان از امضای یادداشت تفاهم استقبال و بر ضرورت حفظ روند دیپلماتیک آغازشده تأکید کردند. این کشورها در مواضع جداگانه خود، حمایتشان را از صلح و ثبات در غرب آسیا و منطقه خلیج فارس اعلام کردند. مجموع این واکنش‌ها نشان می‌دهد که بسیاری از بازیگران بین‌المللی تفاهم پایان جنگ میان ایران و آمریکا را فرصتی برای جلوگیری از بازگشت درگیری‌ها و آغاز مرحله‌ای جدید از ثبات امنیتی و اقتصادی در منطقه ارزیابی می‌کنند.

در پی امضای
تفاهم میان
ایران و آمریکا
رهبر انقلاب
در پیامی با
اشاره به روند
شکل‌گیری
این تفاهم
اعلام کردند
که بر اساس
تعهدی که
رئیس‌جمهوری
به عنوان
رئیس شورای
عالی امنیت
ملی از سوی
خود و سایر
اعضا در
پاسداشت
حقوق ملت
ایران و جبهه
مقاومت
ارائه کرده و
مسئولیت
آن را پذیرفته
است. اجازه
ورود به
مذاکره صادر
شده است

جزئیات متن یادداشت تفاهم ایران و آمریکا

یادداشت تفاهم اسلام‌آباد که به‌عنوان چارچوب پایان جنگ تمثیلی آمریکا و رژیم صهیونیستی علیه ایران در ۲۵ خرداد۱۴۰۵ نهایی شده، مجموعه‌ای از تعهدات دوجانبه در حوزه‌های نظامی، سیاسی، اقتصادی و هسته‌ای را شامل می‌شود که در ادامه به صورت بنده‌بند خلاصه شده است:

۱-پایان جنگ وتوقف عملیات نظامی

دو طرف به همراه متحدان خود اعلام می‌کنند که تمامی عملیات‌های نظامی در همه جبهه‌ها، از جمله لبنان، فورا و به‌طور دائمی متوقف می‌شود. همچنین تعهد می‌شود هیچ‌گونه حمله یا تهدید نظامی علیه یکدیگر صورت نگیرد و اصل احترام به تمامیت ارضی و حاکمیت کشورها رعایت شود. این بند، چارچوب کلی پایان جنگ و آغاز وضعیت عدم درگیری را ترسیم می‌کند.

۲-احترام به حاکمیت وعدم مداخله

ایران و آمریکا متعهد می‌شوند در امور داخلی یکدیگر دخالت نکنند و به حاکمیت ملی و تمامیت ارضی طرف مقابل احترام بگذارند. این بند بر اصل عدم مداخله تأکید دارد.

۳-چارچوب زمانی مذاکرات نهایی

طرفین توافق می‌کنند ظرف حداکثر ۶۰ روز (قابل تعدیل با رضایت مشترک) به توافق نهایی دست یابند.

۴-رفع محاصره وخروج نیروهای نظامی آمریکا

آمریکا متعهد می‌شود بلافاصله محاصره دریایی و محدودیت‌ها علیه ایران را کاهش دهد و ظرف ۳۰ روز آن را به‌طور کامل رفع کند. همچنین خروج تدریجی نیروهای نظامی از منطقه پیرامونی ایران ظرف ۳۰ روز پس از توافق نهایی انجام خواهد شد.

۵-تضمین عبور کشتی‌ها و ترتیبات منطقه‌ای

ایران مسئولیت ایجاد شرایط عبور ایمن کشتی‌های تجاری در خلیج فارس و دریای عمان را می‌پذیرد. این روند ابتدا به‌صورت محدود و سپس ظرف ۳۰ روز کامل می‌شود. همچنین مذاکراتی با عمان و کشورهای ساحلی برای مدیریت تنگه هرمز در چارچوب حقوق بین‌الملل پیش‌بینی شده است.

۶-برنامه اقتصادی ایران

آمریکا و شرکای منطقه‌ای آن متعهد می‌شوند برنامه‌ای حداقل ۳۰۰ میلیارد دلاری برای بازسازی و توسعه اقتصادی ایران ایجاد کنند. جزئیات اجرایی این برنامه باید ظرف ۶۰ روز در توافق نهایی مشخص شود و مجوزهای مالی و بانکی لازم نیز صادر خواهد شد.

۷-رفع تحریم‌ها

آمریکا موظف است تمامی تحریم‌های یک‌جانبه اولیه و ثانویه علیه ایران را به‌تدریج و در چارچوب توافق نهایی لغو کند. این موضوع شامل تحریم‌های سازمان ملل، تحریم‌های مرتبط با قطعه‌نامه‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و تحریم‌های داخلی آمریکا نیز می‌شود.

۸-برنامه هسته‌ای ایران

جمهوری اسلامی ایران تأکید می‌کند به دنبال تولید یا دستیابی به سلاح هسته‌ای نخواهد بود. دو طرف توافق کرده‌اند وضعیت مواد غنی‌شده ذخیره‌شده ایران را از طریق سازوکار مشترک و تحت نظارت آژانس بین‌المللی انرژی اتمی از جمله با روش رقیق‌سازی در محل مدیریت کنند. همچنین مقرر شده موضوع غنی‌سازی وسایر مسائل مرتبط با نبراه‌های هسته‌ای ایران در چارچوبی مورد توافق در مذاکرات آینده بررسی و در توافق نهایی تعیین تکلیف شود. دو طرف بر اهمیت این موضوعات تأکید کرده و بر رسیدگی فوری به آنها برای دستیابی به توافق مشترک توافق دارند.

۹-حفظ وضعیت موجود تا توافق نهایی

تا زمان دستیابی به توافق نهایی، ایران وضعیت برنامه هسته‌ای خود را حفظ می‌کند و آمریکا نیز از اعمال تحریم‌های جدید یا استتقرار نیروهای اضافی در منطقه خودداری خواهد کرد.

۱۰-تسهیل صادرات نفت و خدمات مالی ایران

آمریکا موظف است بلافاصله با امضای این یادداشت تفاهم و تا زمان خاتمه تحریم‌ها مجوزهای لازم برای صادرات نفت، محصولات پتروشیمی و خدمات مرتبط بانکی و حمل‌ونقل ایران را صادر کند تا جریان اقتصادی کشور مختل نشود.

۱۱-آزادسازی دارایی‌های ایران

ایالات متحده آمریکا متعهد می‌شود تمامی دارایی‌ها و وجوه مسدودشده ایران را آزاد کرده و در اختیار کامل برای استفاده قرار دهد. جزئیات و سازوکار آزادسازی این منابع در جریان مذاکرات به‌صورت دوجانبه تعیین می‌شود. این منابع باید به‌طور کامل قابل استفاده بوده و امکان پرداخت به ذی‌نفعان تعیین‌شده توسط بانک مرکزی ایران را داشته باشند. همچنین آمریکا موظف است تمامی مجوزها و تأییدیه‌های لازم برای اجرای این روند را صادر کند.

۱۲-سازوکار نظارتی بر اجرای توافق

دو طرف یک سازوکار مشترک برای نظارت بر اجرای مفاد تفاهم و تضمین پایبندی به توافق نهایی تشکیل می‌دهند.

۱۳-پیوند اجرای تعهدات با مذاکرات نهایی

آغاز مذاکرات نهایی منوط به اجرای برخی بندهای کلیدی از جمله توقف جنگ، رفع محاصره، تسهیل اقتصادی و آزادسازی دارایی‌ها خواهد بود.

۱۴-تأیید نهایی در شورای امنیت

در پایان، توافق نهایی باید در قالب یک قطعنامه الزام‌آور در شورای امنیت سازمان ملل متحد به تصویب برسد تا جنبه بین‌المللی و حقوقی آن تثبیت شود.

از یک سو، مسئولان موظف‌اند تعهدات اخذشده از طرف مقابل را تا رسیدن به نتیجه‌ای که حقوق مردم را تأمین کند پیگیری کنند. از سوی دیگر، جایگاهی وجود دارد که این روند را هدایت، نظارت و مدیریت شرایط پس از آتش بس ترسیم شده است؛ چارچوبی که در آن حقیقت فراموسد. چنین وضعیتی می‌تواند مصادیقی از همان اختلاف دیدگاه‌هایی باشد که به جای تفرقه، موجب تکمیل و تقویت فرآیند تصمیم‌گیری می‌شود.

بنابراین، سخن این نیست که اختلاف نظری وجود ندارد؛ بلکه سخن آن است که اختلاف نظر وجود دارد، اما این اختلاف نظر در چارچوب یک امت اختلافی می‌تواند منشأ رحمت باشد. این در میان امنتی زندگی می‌کنیم که رهبران، هم رهبری موافقان مذاکره را بر عهده دارد و هم رهبری منتقدان و مخالفان آن را. همان رهبری که هدایت‌کننده دیپلمات‌هایی است که در عرصه گفت‌وگو و مذاکره از حقوق کشور دفاع می‌کنند، فرمانده و رهبر کسانی نیز هست که در میدان امنیت و منافع ملت پاسداری می‌کنند. او هم رهبر مردم حاضر در صحنه است و هم رهبر همه جریان‌هایی که با دغدغه حفظ منافع ملی و آرمان‌های منطقه‌ای فعالیت می‌کنند.

این نوع رهبری را باید یک نعمت و رحمت دانست؛ نعمتی که امکان مدیریت همزمان دیدگاه‌های مختلف، میدان و دیپلماسی، وضع موجود و افق مطلوب را فراهم می‌کند. از همین رو، باید قدر چنین سرمایه‌ای را دانست و در مسیر تحقق حقوق ملت ایران و ملت‌های مسلمان منطقه، پشت سر چنین رهبری ایستاد تا مردم به آنچه شایسته آنان است دست یابند.

ایفای نقش نظارتی دعوت می‌کنند؛ یعنی از جامعه می‌خواهند که مراقب باشد وضع موجود چگونه می‌تواند به وضع مطلوب تبدیل شود.

در واقع، این همان چارچوبی است که برای مدیریت شرایط پس از آتش بس ترسیم شده است؛ چارچوبی که در آن حقیقت فراموش نمی‌شود، اما صلحت نیز نادیده گرفته نمی‌شود و هر دو در خدمت تأمین حقوق ملت و آرمان‌های کلان کشور قرار می‌گیرند.

می‌توان این‌گونه تحلیل کرد که آتش بس یا سکوت حاکم بر جبهه‌ها که تا پیش از این جنبه‌ای غیررسمی داشت، با امضای یادداشت تفاهم به نوعی رسمیت یافته است. این یادداشت فضای برای گفت‌وگو فراهم کرده تا در یک چشم‌انداز مشخص، حقوق مردم ایران و ملت‌های منطقه از مسیرهایی غیر از جنگ پیگیری و احقاق شود.

البته این به آن معنا نیست که شرایط به طور کامل تغییر کرده است. اگر این روند به تأمین حقوق ملت ایران و مردم منطقه منجر نشود، طبیعتاً همان وضعیتیتی که در دوران آتش‌بس شاهد آن بودیم همچنان پابرجا خواهد بود؛ وضعیتی که در آن، در عین سکوت نظامی، همه طرف‌ها با دقت تحولات را رصد می‌کردند و به تعبیر رایج، «انگشت بر ماشه» داشتند.

بنابراین، گفت‌وگو و تفاهم زمانی معنا پیدا می‌کند که بتواند به نتایج ملموس و واقعی منجر شود. در این میان، حدیث مشهور نبوی که می‌فرماید «اختلاف امتی رحمة» شاید در شرایط کنونی مصادیقی قابل تأمل پیدا کرده باشد. بی‌تردید دربارہ صحنه موجود، درباره یادداشت تفاهم و درباره مسؤلیت‌های ناشی از آن، اختلاف‌نظرهایی وجود دارد. اما این اختلاف نظرها را می‌توان یک نه تهدید، بلکه یک رحمت دانست.

پیام رهبری در مورد مذاکرات؛ بیان حقیقت، اعتماد به دولت

یادداشت

سید رسول موسوی

مدرس دانشگاه و دیپلمات پیشین

ایران و آمریکا در روزهای اخیر به تفاهمنامه‌ای دست یافته‌اند که اولین نکته‌ای که درباره متن آن باید مورد توجه قرار گیرد، این است که این سند «فشتی‌نامه» نیست. آنچه به امضا رسیده، به معنای تأیید دشمن یا تغییر ماهیت دشمنی آمریکا نیست؛ بلکه صرفاً سندی است که زمینه را برای ورود به یک فرآیند مذاکراتی فراهم می‌کند. باید توجه داشت که امضای این یادداشت تفاهم، ماهیت دشمنی دشمن را تغییر ن داده است. این سند صرفاً زیر پایه صلحت‌سنجی‌های سیاسی و با هدف فراهم کردن بستر گفت‌وگو و پیگیری مطالبات از مسیر مذاکره به امضا رسیده است. سیاست عرصه صلحت است، نه حقیقت. حقیقت آن است که ماهیت دشمن تغییری نکرده، اما صلحت می‌تواند اقتضا کند که برای دفاع از حقوق ملت ایران، مردم منطقه و ملت‌های مظلوم لبنان، فلسطین و عراق، راه‌هایی غیر از جنگ دنبال شود. شرایط کنونی نیز مؤید همین واقعیت است. در جنگ اخیر، به تعبیر برخی ناظران، شمار شهدای لبنان از شمار شهدای ایران بیشتر بوده است. جنایت‌هایی که آمریکا و اسرائیل در این جنگ مرتکب شدند، نه فراموش‌شدنی است و نه قابل چشم‌پوشی. این حقایق همچنان پابرجا هستند و از حافظه تاریخی ملت‌ها پاک نخواهند شد.

با این حال، صلحت سیاسی ممکن است اقتضا کند که از فرصت‌های موجود دیگر هم برای احقاق حقوق مردم ایران و متحدان منطقه‌ای آن، از مسیری غیر از جنگ استفاده شود؛ یعنی با بهره‌گیری از منطق، گفت‌وگو و ابزارهای دیپلماتیک، همان اهدافی دنبال شود که در میدان نبرد نیز برای آن هزینه‌های سنگینی پرداخت شده است.

این از نعمت‌های نظام جمهوری اسلامی است

از دل شرایط به‌وجود آمده می‌توان از یک فرصت مهم نیز سخن گفت. واقعیت آن است که رهبر معظم انقلاب به صراحت تفاوت اصولی دیدگاه خود را با مسئولانی که مذاکرات را هدایت کرده‌اند و بر اساس صلحت زمان و شرایط محیطی مسئولیت نتایج آن را پذیرفته‌اند، بیان می‌کنند.

آنچه اهمیت دارد این است که آنچه مورد تأیید رهبری قرار گرفته تعهد رئیس‌جمهوری و مسئولان کشور است. به عبارت دیگر، رهبری تعهد مسئولان را برای پیگیری و اجرای نتایج برآمده از این یادداشت تفاهم، مشروط به تضمین حقوق ملت ایران، مردم منطقه و جبهه مقاومت، مورد تأیید قرار می‌دهند؛ نه وعده‌ها و تعهدات طرف مقابل را و نه امضای کسانی را که از نگاه ملت ایران مسئول خون هزاران انسان مظلوم در ایران و منطقه هستند.

این نکته را باید به روشنی درد کرد که جایگاه رهبری، جایگاه بیان حقیقت است. ایشان در عین تأکید بر حقیقت موجود و ماهیت دشمن، به دلیل شرایط و صلحت‌های شکل گرفته اجازه می‌دهند که این مسیر ادامه پیدا کند. در واقع، رهبری با این رویکرد هم موافقان امضای یادداشت تفاهم را در دایره هدایت خود نگه می‌دارند و هم مخالفانی را که بر اساس یک تحلیل مبتنی بر واقعیت و با استناد به ماهیت دشمن نقدهایی را مطرح می‌کنند.

این از نعمت‌های نظام جمهوری اسلامی است